

Txetxenia edo gaurko mundu ordena

• GORKA MARTINEZ •

[HERRI BATASUNAREN KANPO HARREMANETARAKO ARDURADUNA]

Ia duela hilabete bat, OSCE Europako Segurtasun eta Kooperazio Erakundeak, Errusiak Txetxeniaren aurka daraman erasoa dela eta, bi klabe adierazgarri erakutsi zituen: alde batetik, Errusiako lurralde osotasunaren aldeko jarrera trinkoa, eta bestetik, indarkeriaren erabilpenaren zilegitasuna halako helburua ziurtatzeko; hala ere, OSCEn inork ez zuen hitz egin nahi Txetxeniak pairatzen duenaz; gaur ere ez, eta are gutxiago herri txetxeniarrari dagozkion ezkubideei buruz; aitzitik, OSCE osatzen duten estatuetako agintariek Errusiako erasoa on-tzat ematen dute. Era honetan, nazionalismoaz mintzatuz gero, garbi dago non dagoen nazionalismoaren gotorlekua.

Historian sartu gabe, gogora dezagun 1991an Txetxeniak bere independentzia aldarrikatu zuela, bere geroa eta bere eredia libreki eraikitze, bere baliabide naturalak kudeatu ahal izateko. Orduan, nazioarteko komunitateak ez zuen hitzik aipatu, ez zion ezagutza ere eman (Gamsajurdia- ren Georgiak izan ezik). Harrezkerotik Errusiak eraso mota guztiak ezarri zizkion Txetxeniari: bahitura ekonomikoa, etengabeko esku-hartzea ezegonkortasuna bilatu nahian, gerrilla bat sortu zuen eta, azkenean, 1994. urtean espero zuen emaitza ekarri ez zion gerla jaurti zuen.

Oraingo justifikazioa zakar bezain sinetsgaitza da, argi eta garbi utziz, alde batetik, Errusiaren helburua Txetxeniaren independentzia zapuztea baino ez dela, eta bestetik, Kaukasoko gainontzeko herriak mehatxatzea; izan ere, inork ez du zalantzan jartzen Moskuko populazioaren aurkako atentatu indis-

kriminatuena atzetik armada errusiarra zegola. Gerla honek zerbait erakusten badigu, hori genoizidioa da; ez dago inolako xurigarrik. Errusia, une honetan, Balkanesean NATOk erabilitako estrategia bera ezartzen ari da Txetxeniaren aurka. Egunotan Groznyk jasatzen duen egoera eredugarria da: hiria jendez hustea (deportazio masiboko gerta-

“

Behin betiko libre izateko erabakia hartu dute. Adibide hau zabal ez dadin Txetxenia kolpeatzen ari dira, Errusia ez ezik EEBB eta Europako Batasuna ere

era berri bat sortuz eta herri txetxeniarrengan zigor kolektiboa ezarri), erresistenteak akabatzea, eta gerla okupazioa gauzatzeari; hori guztia ahan-tzi gabe orain arte gauzatua izan dena: populazioaren aurka-ko eraso indiskriminatuak, txikizko masiboa, hirietako setioak, suntsipen ekonomiko osoa, azpiegitura guztien desagertzea, katastrofe ekologikoa... Une honetatik aurrera, Mosku Txetxenia errusifikatzen saiatu-

ko da berriro, horrek suposatzen duenarekin maila guztietan: ekonomia, kultura, hizkuntza, giza harremanak etab. Inork espero ez beza bestelako ondorioa, inork espero ez beza, zoritxarrez, erresistentzia txetxeniarrak berreskura dezakeenik iniziatibaren bat, epe laburrera begira bederen.

Txetxenia, baliabide naturalen ikuspegitik herri estrategikoa da, petrolioagatik batik bat, Kaukasoko gainerako herriak bezala. 2. Mundu Gerlan agerian geratu zen hori, bereziki altxor horren kontrolagatik. Bitartean, behin eta berriro kaukasiarrak eta, zehatzago esanda txetxeniarrak, beraien nortasun, eskubide eta etorkizunaren alde ibili ziren (eta horregatik gogorki zigortua izaten). Oraingoan interesgarriena da, hain zuzen ere, txetxeniarrak, beste- en tutela alboratuz, demokratikoki eta autodeterminazio eskubidea gauzatuz,

hartu duten behin betiko erabakia libre izateko. Adibide hau zabal ez dadin Txetxenia kolpeatzen ari dira, Errusia ez ezik EEBB eta EB ere.

Bestalde, gogora dezagun egoera honetan dagoen beste klabe bat: Errusiak pairatzen duen egoera txarra eta larria bada ere, mundu mailan potentzia garrantzitsu bat da, eta batez ere potentzia nuklearra, jada Yeltsinek munduari ohartarazi dionez; era honetan, bai EEBBei bai EBri interesatzen zaiena da Errusiarekiko harreman ekonomikopolitikoak ahalik eta era emankorren mantentzea; ondorioz, ez dute inolako asmorik Txetxeniako kasuan eskuhartzeko, Errusiak daraman erritmoa gustuko ez duten arren.

Beraz, premiazkoa da egungo mundu ordena eraldatzea. Txetxeniako eredia harrigarria da, eta honen aurrean munduak —guztiok esango nuke nik— erakusten dugun itxurakeria askoz harrigarriagoa, batzuek euren eskuhartzeagatik, beste batzuek pasibotasunagatik. Ene ustez, ez da nahikoa gerla basati hau gelditu dezaten eskatzea; dudarik ez, ez du jarraitu behar egun bat gehiagor ere, baina horrekin ez da konpontzen arazoa; ez da nahikoa ere erantzukizunak esijitzea, egin behar den arren, jakina; ezta ere humanitarismo faltsuen ordua. Txetxeniaren ematen dena da bataila historiko bat estatutik gabeko nazio guztietarako; eta demokraziarako ere bai. Horrela ba, herriaren hitzarekiko errespetua —demokraziaren oinarria, hain zuzen— jakin al daiteke non gertatzen den? Oraingoan, eta jadanik, irtenbide justu bat ez bada lortzen, eta horrekin batera txetxeniaren erabakia ez bada onartzen, bihar matxinada berriak ezagutuko dira, inongo zalantzarik gabe. Egoera bera beste testuinguru ezberdinetan ere errepikatuko dira, gainera. Neurri handi batean, hortaz, Txetxeniako bataila gurea da, gure etxean emanik. Txetxeniari egin diezaiokegun mesede handiena izango da askatasunaren aldeko benetako apostua egitea eta horren alde borrokatzea.

hirusta...

JASONE OSORO

Takoiak

Erotikoagoa iruditu izan zait beti emakumezko baten oina takoi luzeekin jantzita biluzik baino. Niri ere takoiak gustatu egiten zaizkit. Plataforma artifizialik gabe ditudan oinetako

bakarrak etxeko zapatilak eta igerilekuko txankletak dira. Zapatadendak ez zaizkit tentagarri egiten, baina jendeari oinetara

begiratzeko ohitura badaukat. Beharbada, «nolako zapatak, halako pertsona» entzun izan dudalako noiz edo noiz. Zergatik hau guztia? Ba, neska japoniar gaixoak erotu beharrean daudelako atera berri diren oinetakoak direla-eta. *Atuzoko* izena dute modako botek eta 20 cm-ko plataforma erraldoiak. Asko eta asko dira eskaileretan behera erori direnak, auto istripua izan dutenak balazta garaiz ezin izan dutelako zanpatu, edo lurrean plauts egin dutenak antxintxika estropozo eginda. Txorkatila bihurritzea edo besoa apurtzea ohikoa bihurtu da neskak hauen bizitzan. Baina berdin zaie. Esaten dutenez, «garrantzitsuena da, oinetako hauekin gizonezkoei sorbaldaren gainetik begiratzen diegula».

Lagun batek *Obsesión* izeneko liburu zoragarria oparitu zidan behin. Zapaten historia kontatzen du koloreetako 1.000 argazki ederren bidez. Besteak beste, Lola Pagolaren zitak datoz: «Jainkosak ez dira zeruan bizi. Ez daude zutik, ez dira oinez ibiltzen. Jainkosak barre egin eta behatz txikia bezain liraina den takoiaren gainean kulunkatu egiten dira». Nik, haunditzen naizenean, Jainkosa izan nahi dut. Bitartean, takoiaren entrenatuko dut.

...hemeroteka

Berrigara

Elikagai transgenikoak

NOELIA ALDAI
[Nekazal industrietako injinerua]

Genetikoki aldatutako jakie dagokie *elikagai transgeniko* izena, eta gutxienez ADN bidezko teknikekin lortutako osagarri bat daramate. Gizakiak aspaldi ekin zion animalia eta landareen ondare genetikoak aldatzeari, etekin han-

diagoko arraza eta barietate berriak lortuz. Ausazko teknikak erabiliz konbinazio genetiko aproposa bilatzearen probabilitatea baxua bada ere.

Jaki transgenikoen diseinuan injinerutza genetiko bidezko teknikak erabiltzen dira; non indibiduo emailearen genomatik interesatzen den genea isolatu, *in vitro* aldatu eta indibiduo berberaren edota organismo hartzailea den animalia, landare edo mikroorganismoaren genoman sartzen den. Ka-

su batzuetan, nahikoa izaten da aldatu nahi den ezaugarria kodifikatzen duen genearen espresioa galerazi edo zailtzearekin (...).

Hiru sailetan bana daitezke elikagaiak: alde batetik, lehengai edo primarioak; animalia eta landare jatorrizkoak.

(...) Bestalde, prozesu teknologikoa jasan duten elikagaiak daude: organismo transgeniko bidez lortu osagaien bat dutenak. Azkenik, legama eta bakterio transgenikoen bitartez hartzidura jasan dutenak.

KILKA / HERRIA